

Kritik mot socialförvaltningen i Kungsörs kommun för att bl.a. ha gjort ett besök på en kvinnas arbetsplats under förhandsbedömningen av en anmälan om oro för hennes barn

Beslutet i korthet: Inom ramen för en förhandsbedömning av en anonym anmälan om oro för en sjuårig flicka sökte socialförvaltningen vårdnadshavaren (mamman) i hennes bostad för att samtala med henne och träffa flickan. Eftersom ingen var hemma sökte förvaltningen i stället upp mamman på hennes arbetsplats. Där redogjorde handläggarna för anmälan och kom överens med mamman om ett hembesök, som gjordes senare samma dag. Efter en rekommendation från polisen gjordes samtliga besök i närvaro av polis.

JO håller med förvaltningen om att det fanns skäl att ta kontakt med mamman under förhandsbedömningen. En sådan kontakt måste emellertid tas med respekt för den enskildes integritet. Förvaltningen kritiseras för att, som en första åtgärd för att få kontakt, oanmäld ha sökt mamman i hennes bostad i närvaro av uniformerade poliser. Förvaltningen får också kritik för att ha sökt upp mamman på arbetsplatsen. En sådan extraordinär åtgärd bör över huvud taget inte komma i fråga inom ramen för en förhandsbedömning. Besöket, som skedde oanmält och tillsammans med uniformerade poliser, innebär en uppenbar kränkning av mammans integritet. JO tillägger att utrymmet för ett sådant besök får anses vara mycket begränsat även under en pågående barnavårdsutredning.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot socialförvaltningen i Kungsörs kommun om att förvaltningen hade genomfört ett besök på hennes arbetsplats med anledning av en anonym orosanmälan avseende hennes dotter. Hon uppgav bl.a. följande. Två handläggare från socialtjänsten kom tillsammans med flera poliser till hennes arbetsplats. Där redogjorde de för vad en anonym anmälare hade framfört i en orosanmälan avseende hennes dotter. Senare träffade hon handläggarna hemma i bostaden. Hon blev kränkt av besöket på arbetsplatsen. Hennes företag var nystartat och till följd av det inträffade har hon förlorat intäkter och flera kunder.

Utredning

JO begärde inledningsvis att som lån från förvaltningen få eventuella orosmälningar samt journalanteckningar avseende AA:s barn för perioden den 1–15

juli 2013. Förvaltningen gav in en orosanmälan från den 12 juli 2013 gällande AA:s dotter, född 2007, förhandsbedömning, aktualisering samt en handräckningsbegäran från den 12 juli 2013.

JO begärde därefter att Socialnämnden i Kungsörs kommun skulle yttra sig över vad som hade framförts i anmälan.

Socialnämndens myndighetsutskott anförde bl.a. följande:

Socialsekreterarnas redogörelse:

Socialsekreterare BB och CC genomför den aktuella dagen en förhandsbedömning av den inkomna anmälan gällande familjen AA och flickan [...]. Nedan följer en beskrivning av hur denna förhandsbedömning hanterats samt vilka bedömningar som gjordes.

Anmälan

Anmälan inkom till socialtjänsten per telefon kl. 11.30, 2013-07-12. Anmälaren förutsätter anonymitet för att kunna berätta vidare om sin oro för flickans leverne med sin mor och styvfar. Anmälaren uppger rädsla för modern och styvfadern då kännedom finns om kriminalitet och missbruk. [...]

Bedömning

Kontakt tas med polismyndigheten, vakthavande befäl i Västerås, med anledning av ev kännedom om familjen. Familjen är inte sedan tidigare aktuell för socialtjänsten i Kungsör. Då utredning enligt kap 11 § 1 SOL inte inletts, hänvisade polisen till sekretessen angående förfrågan om utdrag ur polisregisterutdrag. Polisen uppmanade dock till en begäran om assistans vid hembesök med anledning av de uppgifter som inkommit i anmälan.

Undertecknade bedömer att ett oanmält hembesök ska göras under dagen till familjen. Assistans begärs från polismyndigheten. [...]

Oanmält hembesök

Undertecknade socialsekreterare åker i egen bil tillsammans med två poliser i piketbuss och ytterligare en polis via motorcykel till familjens hemadress. Efter dörrknackning uppdagas att ingen finns i hemmet. Ytterdörren var låst. Efter en kort stund kommer en granne i närheten fram till oss tjänstemän och förmedlar att det inte står rätt till i familjen. Grannen berättar om haschlukt och uppmanar polisen att kontrollera garaget där en bil står som modern och styvfadern brukar åka i även nattetid. Personen som ger oss uppgifterna uttrycker rädsla och ville helst inte bli inblandad.

Beslut tas om att åka till [AA:s arbetsplats; JO:s anm.] för att där söka modern och om möjligt försöka få henne att stänga lite tidigare för att få möjlighet att genomföra samtal genom hembesök samt träffa flickan för bedömning. Klockan var då ca 17.30.

Undertecknade åker till [AA:s arbetsplats; JO:s anm.] i Kungsör och parkerar ca 75 meter därifrån. Vid ankomsten till studion var de tre poliserna redan på plats. De hade parkerat på gatan utanför studion. Polisen står och samtalar med styvfadern utanför studion. Vi socialsekreterare gick in följda av en polis. Det var ca fem personer utöver modern i lokalen. Då vi börjar prata med modern har besökarna lämnat lokalen. Vi frågar om möjligheten att stänga lite tidigare för att vi behöver samtala med henne med anledning av inkommen anmälan. [...] Vi överenskommer att hon skall stänga studion och sammanstråla i hemmet på [...].

Hembesöket genomförs av undertecknade med assistans av polisen. Poliserna var dock aldrig inne i bostaden. Ut informerar om anmälan innehåll och att hembesöket var en förhandsbedömning. [...]

Bedömning

Efter samtalet och hembesöket gör undertecknade bedömningen att det inte finns skäl för ingripande enligt LVU § 2 vilket förmedlas till modern och styvfadern innan socialtjänsten avslutar det oanmälda hembesöket. Bedömningen är att utredning bör inledas enligt kap 11 § 1 SOL gällande flickan. En utredning bör inledas i syfte till att klargöra omständigheterna som fram kommit i anmälan genom att bl. a. ta del av tidigare utredning från Uppsala kommun samt få möjlighet till enskilt samtal med flickan. Detta framförs till dem båda. Undertecknade gör även bedömningen om att drogtestar inte behöver tas denna dag då ingen av dem visar tecken på påverkan av alkohol eller narkotika.

Kommentarer

Avdelningschefens redogörelse:

Vid lunchtid kontaktas jag av socialsekreterarna och får en beskrivning av den anmälan som inkommit. [...] I samråd med Socialchefen görs en skydds- och riskbedömning avseende socialsekreterarnas säkerhet och att följa Polisens egna rekommendationer om att begära handräckning fick anses som helt riktigt. Dock ansvarar socialtjänsten inte för vilka resurser som sedan Polismyndigheten avsätter vid dessa ärenden. Dessa baseras helt på information som dom vid det tillfället endast själva hade kännedom om. Att anmälan i detta fall var anonym är en försärande faktor men den allvarliga karaktären i anmälan och detaljriktigheten i den gav underlag och skapade skyldigheter för omedelbara insatser.

Min bedömning är att Socialtjänsten har agerat enligt gällande lagstiftning och riktlinjer [...].

AA fick tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda en utredning av vad som genom en ansökan, anmälan eller på något annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden (11 kap. 1 § SoL).

En anonym anmälan om oro måste bedömas med stor försiktighet. En sådan anmälan får dock inte avfärdas på grund av att den är anonym, utan det är själva innehållet i en anmälan som är avgörande för hur nämnden ska hantera den. Även en anonym anmälan kan således ligga till grund för en utredning (jfr bl.a. JO 2002/03 s. 229, dnr 1333-2000, JO 2010/11 s. 318, dnr 2798-2008, och JO 2014/15 s. 381, dnr 4133-2011).

Frågan om nämnden ska inleda en utredning eller inte avgörs från fall till fall genom en s.k. förhandsbedömning. En utredning bör inte inledas om det redan från början står klart att nämnden inte kan eller bör vidta några åtgärder (se prop. 1979/80:1 Del A s. 562). En förhandsbedömning är inte en mindre utredning utan just en bedömning av om en utredning ska inledas eller inte. Mot den bakgrunden ska nämnden inte vidta några utredningsåtgärder och ska inom ra-

men för förhandsbedömningen t.ex. inte hämta in uppgifter från någon utomstående (se bl.a. JO 1995/96 s. 312, dnr 4218-1994).

En förhandsbedömning måste i första hand grundas på innehållet i anmälan och nämndens tidigare kännedom om barnet eller familjen, t.ex. uppgifter i en personakt eller tidigare anmälningar (se bl.a. prop. 2012/13:10 s. 57–58, SOSFS 2014:6 och JO 2012/13 s. 274, dnr 1909-2010).

Under förhandsbedömningen får nämnden ta kontakt med det barn och de vårdnadshavare som anmälan rör (se bl.a. prop. 2012/13:10 s. 58, JO 2010/11 s. 353, dnr 2008-1964). JO har även uttalat att nämnden som en åtgärd inom ramen för en förhandsbedömning under vissa förhållanden inte bara får utan bör kontakta vårdnadshavaren, upplysa om innehållet i anmälan och ge vårdnadshavaren tillfälle att bemöta uppgifterna (se bl.a. JO 1999/2000 s. 238, dnr 3561-1997).

Liksom vid all verksamhet inom socialtjänstens ska nämnden när den genomför en förhandsbedömning beakta bestämmelsen i 1 kap. 1 § tredje stycket SoL om att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors integritet. I detta ligger bl.a. att nämnden måste väga de intrång i den personliga integriteten som en åtgärd från nämndens sida medför mot de intressen som nämnden har att tillgodose.

Anmälan och förvaltningens försök att göra ett oanmält hembesök

På förmiddagen den 12 juli 2013 tog socialförvaltningen emot en anonym orosanmälan avseende AA:s dotter. I anmälan påstods bl.a. att A.E. slog flickan samt tilltalade henne på ett kränkande sätt. Anmälaren lämnade även uppgifter om att det förekom kriminalitet samt alkohol- och drogmissbruk i AA:s bostad.

Nämnden inledde inte någon utredning redan på grund av den inkomna anmälan. Däremot ville förvaltningen göra ett hembesök hos AA för att samtala med henne och träffa flickan för bedömning. Efter en rekommendation från polisen begärde förvaltningen assistans av polisen för att genomföra hembesöket. Två handläggare från förvaltningen besökte familjens bostad i närvaro av tre uniformerade poliser. Det visade sig dock att ingen var hemma.

Som redovisats ovan måste uppgifterna i en anonym anmälan värderas med stor försiktighet. I detta fall delar jag förvaltningens bedömning att innehållet i anmälan inte kunde lämnas utan avseende och jag anser även att det fanns skäl för förvaltningen att ta kontakt med barnets vårdnadshavare. Hur en sådan kontakt under förhandsbedömningen ska tas måste avgöras från fall till fall. Där har bl.a. tidigare kännedom om familjen och karaktären på de uppgifter som lämnats betydelse. I vissa fall kan det vara tillräckligt att per brev kalla vårdnadshavaren till ett möte. I andra fall kan en telefonkontakt vara lämpligare för att antingen direkt kunna samtala med vårdnadshavaren eller för att boka in ett möte vid förvaltningen eller i hemmet. Det kan även förekomma situationer där det finns skäl för socialtjänsten att oanmält söka vårdnadshavaren i dennes bo-

stad. Oavsett hur kontakten med vårdnadshavaren tas, måste den ske med respekt för den enskildes integritet.

Som en första åtgärd för att få kontakt med AA sökte förvaltningen henne oanmält i bostaden. Besöket skedde tillsammans med uniformerade poliser, vilket givetvis kunde väcka extra uppmärksamhet. Även om uppgifterna i anmälan inte kunde lämnas utan avseende var omständigheterna i det aktuella fallet enligt min bedömning inte sådana att det var nödvändigt att under förhandsbedömningen söka kontakt med AA på det sätt som skedde. I stället borde man ha försökt att i första hand nå henne per telefon eller, i andra hand, på något annat mindre uppseendeväckande sätt. Jag är alltså kritisk till förvaltningens agerande.

Besöket på vårdnadshavarens arbetsplats

AA bedrev en egen verksamhet i en lokal i Kungsör. Då det hade visat sig att ingen var hemma i bostaden beslutade socialtjänsten att i stället söka AA på hennes arbetsplats. Syftet med det besöket, som också gjordes i sällskap av polis, verkar ha varit att samtala med AA samt att bestämma tid för ett hembesök. När handläggarna kom fram stod tre uniformerade polismän och samtalade med flickans styvpappa utanför lokalen. En polis följde med handläggarna in i lokalen. Där fanns AA, hennes dotter och några utomstående personer. Enligt socialnämndens yttrande hade besökarna gått när handläggarna började tala med AA. Handläggarna redogjorde för anmälan och kom överens med AA om att göra ett hembesök, vilket ägde rum senare samma dag.

Besöket på AA:s arbetsplats skedde inom ramen för förvaltningens förhandsbedömning. Att från socialtjänstens sida söka upp en vårdnadshavare på hans eller hennes arbetsplats får anses vara en extraordinär åtgärd som över huvud taget inte bör komma i fråga inom ramen för en förhandsbedömning. Utrymmet för att besöka en vårdnadshavare på arbetsplatsen får för övrigt anses mycket begränsat även under en pågående barnavårdsutredning. Besöket, som skedde oanmält och tillsammans med uniformerade poliser, har enligt min uppfattning inneburit en uppenbar kränkning av AA:s personliga integritet. Förvaltningen förtjänar kritik för sitt agerande även i denna del.

Det genomförda hembesöket

När hembesöket gjordes senare samma dag verkar det som om förvaltningen, förutom att samtala med AA, också bildade sig en uppfattning om hemförhållandena. I detta sammanhang vill jag rent allmänt framhålla att ett hembesök med syftet att kontrollera hemförhållandena får anses vara en sådan utredningsåtgärd som bör vidtas inom ramen för en inledd utredning och inte under en förhandsbedömning (jfr prop. 1979/80:1 s. 400).

Vad AA har anfört i övrigt leder inte till något uttalande eller någon åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som uttalats.